

ZAPISNIK

sa Devete sjednice Ženskog parlamenta, održane 26. novembra 2018. godine

Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore organizovao je Deveto zasjedanje Ženskog parlamenta posvećeno realizaciji aktivnosti na polju sprječavanja i suzbijanja nasilja nad ženama i nasilja u porodici, u toku globalne kampanje "16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama".

Sjednica je počela u 11 sati.

Članovi i predstavnici/e Vlade Crne Gore odgovarali su na pitanja predstavnica ženskih grupa parlamentarnih partija, predstavnica civilnog društva, kao i Koordinacionog odbora korisnica naknada za majke sa troje i više djece.

Sjednici je predsjedavala Nada Drobnjak, predsjednica Odbora.

Sjednici su prisustvovali:

- Članice Odbora: mr Branka Tanasijević, Aleksandra Vuković, Maja Bakrač, Sanja Pavićević, Marina Jočić i dr Vera Bulatović;
- predstavnice ženskih grupa parlamentarnih partija: Sanda Zejnilović, Lejla Čupić, Enisa Nikolić, Nedžmija Paljević, Tonka Popović, Ana Kavaja, Mirjana Lipovina, Valentina Vujović, Vesna Lagator, Saška Brajović i Aleksandra Marković (DPS); Radojka Koprivica (SD); Amela Babačić (BS); Anja Adamović (LPCG); Ilmira Lika (FORCA); Ana Vuksanović (HGI); Željka Savković, Radnička partija; Milica Tomašević, Nova srpska demokratija; Sanja Crnić, Pokret za promjene, Mirjana Spremo Jančevska, Demokratska narodna partija CG; Svetlana Bošković i Aleksandra Dedejić - (DF); Maja Jovović i dr Rajka Vemić, Koordinacioni odbor korisnica naknada za majke sa troje i više djece.
- predstavnice nevladinih organizacija: Fana Delija, Maja Šaćirović, Fatima Naza, Minira Delija i Behija Ramović, Centar za romske inicijative, Nikšić; Aida Petrović, Crnogorski ženski lobi;
- predsjednik Skupštine Crne Gore Ivan Brajović;
- poslanice: Daliborka Pejović, Ana Nikolić, Jovanka Laličić, dr Ljiljana Đurašković, doc.dr Branka Bošnjak, doc.dr Draginja Vuksanović Stanković i Anka Vukićević ;
- poslanik Adrijan Vuksanović;
- v.d. predsjednika Kluba poslanika DPS-a Nikola Rakočević, predsjednik Kluba poslanika Socijaldemokrate Crne Gore i Liberalna partija Crne Gore mr Boris Mugoša i predsjednik Posebnog kluba poslanika mr Aleksandar Damjanović;
- predsjednik Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje Suad Numanović;
- generalni sekretar Skupštine Aleksandar Jovićević;
- zamjenik/ca generalnog sekretara Skupštine Mersudin Gredić i Marija Mirjačić;
- v.d. pomoćnice generalnog sekretara Skupštine Vesna Peković;
- gosti: ministarka javne uprave Suzana Pribilović, ministarka ekonomije Dragica Sekulić, ministar unutrašnjih poslova Mevludin Nuhodžić, ministar za ljudska i manjinska prava Mehmed Zenka, predsjednica Vrhovnog suda Crne Gore Vesna Medenica, zaštitnik ljudskih prava i sloboda Šučko Baković, zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Siniša Bjeković, izjaviteljka GREVIO Komiteta za Crnu Goru Marcelina Naudi, poslanica Parlamenta Rumunije Ambrus Izabella Agnes, savjetnik Predsjednika Crne Gore Boris Bastijančić, predsjednica Suda za prekršaje u Podgorici Nada Bjeković, generalna direktorica Direktorata za organizaciju pravosuđa, krivično zakonodavstvo i nadzor Ministarstva pravde Marijana Laković – Drašković, državna sekretarka Ministarstva rada i socijalnog staranja Vukica Jelić, samostalni savjetnik za programiranje u Direkciji za programiranje Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Miloš Kusovac, načelnica Odjeljenja za poslove rodne ravnopravnosti u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava Biljana Pejović, šefica Kabineta ministra za ljudska i manjinska prava Sanja Žugić i direktorica KIC „Budo Tomović“ Snežana Burzan.
- zamjenica gradonačelnika Glavnog grada Podgorica dr Slađana Vujačić, predsjednica Skupštine Prijestonice Cetinje Maja Četković, potpredsjednica Opštine Nikšić Sonja Nikčević, potpredsjednica Opštine Bar Tanja Spičanović, potpredsjednica Opštine Herceg Novi mr Danijela Đurović,

potpredsjednica Opštine Pljevlja mr Amela Kriještorac i predsjednica Gradske opštine Golubovci Tanja Stajović ;

- rukovoditeljka i članovi/ice Operativnog tima za borbu protiv porodičnog nasilja i nasilja nad ženama: Snežana Vujović, Dejan Bogavac, Radovan Stijović, Slavko Milić, Jelena Protić, Vesna Šćepanović, Bojana Bandović, Jovana Radifković, Irena Vuković i Bojana Lučić;
- Predsjednik i član Savjeta za građansku kontrolu rada policije: Zoran Čelbić i Aleksandar Saša Zeković;
- koordinatorke za pitanja rodne ravnopravnosti u ministarstvima: Radmila Đakonović, Ministarstvo odbrane; Marina Rognović i Zorana Lakićević Milutinović, Ministarstvo nauke, Ivana Šuković, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Tatjana Miranović, Ministarstvo javne uprave, Milena Mumin, Ministarstvo vanjskih poslova, Biljana Dulović, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ljilja Đonaj, Uprava Policije; Ljiljana Garić, Centar za stručno obrazovanje; Lucija Adžić, Uprava za inspeksijske poslove, kao i Dušan Baković, viši policijski inspektor I klase i Nebojša Mrvaljević, viši policijski inspektor I klase.
- diplomatski kor - Robert Veber, ambasador SR Njemačke; Vinko Radovanović, ambasador Bosne i Hercegovine; Skender Durmishi, ambasador Republike Kosovo; Rabii Alhantouli, ambasador Države Palestine; Ferdinand Nagu, ambasador Rumunije; Orhan Alijev, konzul Diplomatske Misije Republike Azerbejdžan; mr Stanka Štrukelj, zamjenica ambasadora Republike Slovenije; Loredana Pascu, prva sekretarka u Ambasadi Rumunije i Anna Kasprzak, druga sekretarka u Ambasadi Republike Poljske.
- šefica Misije OSCE u Crnoj Gori Maryse Daviet; rezidentna predstavica Programa UN za razvoj u Crnoj Gori Fiona Mc Cluney; Osama Makkawi Khogali, šef Kancelarije UNICE; predstavnici/e – Kancelarije UNDP u Crnoj Gori Vanja Šćepović; Kancelarije UNHCG Ana Rašović; Delegacije EU u Crnoj Gori Zorica Čeranić; Vestminsterske fondacije za demokratiju Ana Milutinović i Aleksandra Vujisić i Goran Ojdanić, OSCE u Crnoj Gori.

Sjednicu je otvorio Ivan Brajović, predsjednik Skupštine Crne Gore.

Crna Gora mora biti društvo sa nultom tačkom tolerancije prema bilo kojoj vrsti nasilja, a posebno nasilja nad ženama, poručio je predsjednik Skupštine Crne Gore Ivan Brajović, na otvaranju Devetog zasijedanja „Ženskog parlamenta“.

Predsjednik Skupštine je, između ostalog, saopštio da borba protiv nasilja uvijek mora biti postavljena u širi kontekst i podrazumijevati osnaživanje žena svih uzrasta, poboljšanje njihovog ekonomskog položaja, kao i povećanje njihovog učešća u politici u svim društvenim sferama.

Naše društvo sazrijeva i shvata da žene, koje čine više od polovine stanovništva Crne Gore, imaju pravo i potrebu da učestvuju u političkim procesima koji utiču na njihove, živote njihovih porodica i, u krajnjem na cjelokupno društvo.

Podržava zahtjev predstavnica Ženske političke mreže, koju čine političarke iz 16 partija u Crnoj Gori, da na listama bude minimum 40 odsto žena, uz raspored koji podrazumijeva da se u svakoj grupi od tri kandidata nađe najmanje jedna žena. I kroz ovu mrežu, ali i druge primjere umrežavanja kroz istoriju, žene su pokazale da su u kriznim i izazovnim periodima u stanju da vode dijalog i kreiraju politike i akcije neophodne za rješavanje najaktuelnijih problema u društvu, kakvo nasilje nad ženama i u porodici jeste, naglasio je predsjednik Brajović.

Nasilje ne smije biti pojava na koju se žmuri i čuti, a svaka žena u Crnoj Gori ima pravo na život bez straha i nasilja. Na to nas obavezuju ne samo zakoni, konvencije i pravila, već naša svijest, savjest i naše opredjeljenje da svakodnevno gradimo društvo u kojem će svi živjeti bezbjedno, dostojanstveno, uživati jednaka prava, uslove i šane.

Predsjednica Odbora Nada Drobnjak u uvodnom obraćanju učesnicima/ama „Ženskog parlamenta“ ocijenila je da je u Crnoj Gori još uvijek visok prag tolerancije na nasilje nad ženama. Između ostalog, saopštila je da je alarmantan podatak iz nedavnog istraživanja da svaka četvrta osoba u Crnoj Gori, koja je učestvovala u anketi, nalazi opravdanje za nasilje i naglasila da nasilje ne smije da se toleriše i mora da se sankcioniše. Međunarodne kampanje govore o tome da i poslanice često, u okviru parlamenata

na globalnom nivou, trpe neki oblik nasilja. O svemu tome treba govoriti. Jer, kad progovorimo, onda smo i bliže rješenju.

Na otvaranju su govorili - predsjednica Vrhovnog suda Crne Gore Vesna Medenica, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore Šučko Baković i izvjestiteljka GREVIO Komiteta za Crnu Goru Marcelina Naudi, koja je predstavila Izvještaj GREVIO Komiteta o procjeni zakonodavnih i drugih mjera kojima se primjenjuju odredbe Konvencije SE o sprječavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) za Crnu Goru i Ambrus Izabella Agnes, poslanica Parlamenta Rumunije.

Nakon toga su članovi/ce Vlade Crne Gore i njihovi predstavnici/ce odgovarali na pitanja učesnica, predstavnica ženskih grupa parlamentarnih partija, civilnog društva i Koordinacionog odbora majki korisnica naknada sa troje i više djece.

Za sjednicu Ženskog parlamenta dostavljeno je 15 pitanja:

- 12 pitanja predstavnica ženskih grupa parlamentarnih partija (DPS-3; SD-1; Bošnjačka stranka-1; LPCG-1, FORCA -1, HGI-1, DF-4);
- 2 pitanja predstavnice NVO i to: Crnogorski Ženski lobi -1 , Centar za romske inicijative, Nikšić -1);
- 1 pitanje predstavnica Koordinacionog odbora korisnica naknada za majk sa troje i više djece.

Pitanja su postavljena: Predsjedniku Vlade Crne Gore (1), Vladi Crne Gore (2), ministru pravde (4), ministru unutrašnjih poslova (3), ministru za ljudska i manjinska prava (1), ministru rada i socijalnog staranja (3) i ministru poljoprivrede i ruralnog razvoja (1). Vrijeme za postavljanje pitanja iznosilo je zto minuta. Članovi/ice i predstavnici/e Vlade odgovarali su na pitanja usmeno, u trajanju do tri minuta.

Pitanja su postavile:

Predsjedniku Vlade Crne Gore

1. ŽELJKA SAVKOVIĆ, Ženska grupa Radničke partije (DF):

»Gospodine Markoviću, da li smatrate, da zajedno sa svim onim koji učestvuju u kreiranju vaše politike, od koje zavisi sudbina nas građana, svojim činjenjem upravo vršite nasilje nad većinskim dijelom istih tih građana, ne dozvoljavajući im pravo na normalan život«.

Odgovor na pitanje dala je Vukica Jelić, državna sekretarka Ministarstva rada i socijalnog staranja:

“ Ustavom Crne Gore članom 11 utvrđeno je da je vlast uređena po načelu podjele vlasti na: zakonodavnu, izvršnu i sudsku. Zakonodavnu vlast vrši Skupština, izvršnu vlast vrši Vlada, a sudsku sudovi. Vlast je ograničena Ustavom i zakonima. Odnos vlasti počiva na ravnoteži i međusobnoj kontroli. Vlada Crne Gore i resorna ministarstva kao izvršni organi vlasti stvaraju ambijent za život i rad građana u skladu sa međunarodnim standardima i obavezama preuzetim ratifikacijom međunarodnih ugovora. Crnogorska Vlada kreira i realizuje politike koje imaju za cilj održiv i inkluzivan ekonomski rast i prije svega povećanje kvaliteta života svojih građana.

U skladu sa najvećim međunarodnim standardima, Vlada kreira i realizuje politike u domenu zaštite ljudskih prava i sloboda kao i politike prevencije i zaštite od nasilja koje se odnose na sve građane.

Vlada, kao izvršni organ vlasti, sprovodi zakone koje donosi Skupština Crne Gore.

U skladu sa Ustavom Crne Gore ustavnost i zakonitost štiti Ustavni sud, čije odluke su dužni da poštuju svi nadležni organi, uključujući Premijera države i ministarstva.

Svako ko smatra da Vlada, odnosno izvršni organi vlasti činjenjem vrše nasilje nad građanima može u skladu sa Ustavom Crne Gore tražiti zaštitu svojih prava i interesa.”

Vladi Crne Gore

1.MAJA JOVOVIĆ, Koordinacioni odbor majki korisnica naknada sa troje i više djece

“Kada će Vlada Crne Gore, u dogovoru sa najvećim zakonodavnim organom države, Skupštinom, konačno vratiti majkama doživotno stečeno pravo, vodeći se činjenicom da je upravo Skupština, donoseći i dozvoljavajući da stupi na snagu Zakon o majkama koje su rodile troje i više djece, a bile na ZZZ 15 i više godina, koje su zamrzle penzije u korist naknada, koje sui male 15 godina staža i četvero djece ili 25 godina staža i troje djece, garantovala doživotno stečeno pravo na naknadu, da bi godinu dana nakon primjene zakona 22.051 majci isto bilo oduzeto, a bile izložene neviđenoj pravnoj torturi nadležnih ministarstava, centara za socijalni rad, ZZZ, nezabilježenim odnosom sudova koji su svoje odluke donosili protivno Ustavu Crne Gore, gazeći princip nezavisnosti sudstva, fizičkom i psihičkom nasilju, uz to zanemarujući činjenicu da su 2010. godine, kada je ukinut zakon koji je donešen 2008. godine, po kojem su poslanici koji su imali dva poslanička mandata nastavili da primaju stečene penzije, i ako je zakon ukinut, jer im po Ustavu Crne Gore stečeno pravo nije moglo biti oduzeto, i zanemarujući činjenicu da se već dobijaju negativni odgovori na tužbe majki od Ustavnog suda i da će vrlo brzo sa tužbom u Strazbur?”

Odgovor na pitanje dala je Vukica Jelić, državna sekretarka Ministarstva rada i socijalnog staranja:

„U vezi sa postavljenim pitanjem ističemo da je Ustavni sud Crne Gore Odlukom od 19. aprila 2017. godine ukinuo odredbe člana 4 (član 54a st. 2, 3 i 4. i član 54b stav 2) Zakona o dopunama Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti („Službeni list Crne Gore, broj 42/15) i one su prestale da važe danom objavljivanja ove odluke. Takođe je utvrđeno da odredbe člana 4 (član 54a stav 1 i član 54b stav 1) istog Zakona, u vrijeme važenja, nijesu bile u saglasnosti s Ustavom Crne Gore.

Ustavni sud je utvrdio da osporene odredbe Zakona, nijesu u saglasnosti s odredbama čl.8 i 18., člana 72 st.1 i 2, člana 73 Ustava i člana 1 Protokola broj 12, uz Evropsku konvenciju kojima su utvrđeni principi o zabrani diskriminacije, rodnoj ravnopravnosti, zaštiti porodice i zaštiti majki i djeteta.

Propisivanjem da se pravo na doživotnu naknadu, priznaje samo majkama koje rode troje ili više djece, po ocjeni Ustavnog suda, stvoren je novi osnov diskriminacije u odnosu na mogućnost ostvarenja materijalnih davanja države. Činjenicu porođaja troje i više djece neosnovano pretvaraju u lično svojstvo žene uz koje se veže novo zakonsko pravo na lična materijalna primanja, doživotno. Naime, iz osporenih odredaba Zakona, po ocjeni Ustavnog suda proizilazi da pravo na doživotnu mjesečnu naknadu po osnovu rođenja troje ili više djece nije priznato svim drugim ženama koje se nalaze u sličnoj, uporedivoj situaciji, jer ne ispunjavaju neke od zakonskih uslova, npr. u pogledu broja rođene djece ili godina staža i godina provedenih u statusu nezaposlenih lica na evidenciji Zavoda za zapošljavanje.

Članom 66 Zakona o Ustavnom sudu propisano je da izvršenje konačnih pojedinačnih akata donijetih na osnovu zakona, odnosno drugih propisa i opštih akata, odnosno pojedinih njihovih odredaba, za koje je odlukom Ustavnog suda utvrđeno da nijesu u saglasnosti sa Ustavom i potvrđenim i objavljenim međunarodnim ugovorima, odnosno sa Ustavom i zakonom, ne može se dozvoliti ni sprovesti, a ako je izvršenje započeto, obustaviće se.

Iz ovih razloga Ministarstvo rada i socijalnog staranja, odnosno centri za socijalni rad obustavili su izvršenje rješenja kojima je priznato pravo na naknadu po osnovu rođenja troje ili više djece i rješenja kojima je smanjen iznos naknada. Međutim, kako je Ustavni sud Crne Gore naložio da se korisnice ne mogu vratiti u teži položaj nego što su bile prije korišćenja naknade po osnovu rođenja troje ili više djece donijet je Zakon o izvršenju Odluke Ustavnog suda Crne Gore U-I broj 6/16 od 19. aprila 2017. godine.

Ovim Zakonom propisano je da korisnice koje su koristile pravo na naknadu po osnovu čl.54a i 54b Zakona o dopunama Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti, odnosno čl.54a stav 1 i 54b stav 1 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti, a kojima je radi korišćenja tog prava njihovom voljom prestao radni odnos, bez obzira da li je radni odnos zasnovan na određeno ili neodređeno vrijeme i koje su radi korišćenja tog prava prestale da obavljaju preduzetničku ili poljoprivrednu djelatnost, zbog čega

je izvršeno njihovo brisanje iz registra poreskih obveznika i osiguranika imaju pravo na mjesečnu naknadu, u neto iznosu kako je propisano Zakonom.

Pored ovoga, korisnice koje su obustavile isplatu penzije ponovo su počele da primaju penziju dok su korisnice koje su bile na evidenciji nezaposlenih Zavoda za zapošljavanje Crne Gore vraćene na evidenciju Zavoda i imaju pravo da koriste sva prava po osnovu nezaposlenosti.“

2. MILICA TOMAŠEVIĆ, Nova srska demokratija (DF):

„ Da li Vlada Crne Gore i resorno ministarstvo planira da u Podgorici formira i otvori Savjetovalište za žrtve nasilja u porodici, gdje bi se pružala stručna i multidisciplinarna pomoć žrtvama nasilja?“

Odgovor na pitanje dala je Vukica Jelić, državna sekretarka Ministarstva rada i socijalnog staranja:

„U vezi navedenog pitanja, ističemo sljedeće:

Ministarstvo rada i socijalnog staranja, svjesno značaja pružanja stručne pomoći žrtvama nasilja, a takođe, imajući u vidu preporuke iz Grevio izvještaja, će u saradnji sa drugim nadležnim institucijama u narednoj godini raditi na otvaranju Savjetovališta za žrtve nasilja u porodici. Na realizaciji ovog važnog zadatka pozvaćemo na saradnju sve NVO koje imaju iskustva u radu sa žrtvama nasilja što će vjerujemo dodatno povećati kvalitet naših rješenja. Važno je istaći da će budući pružaoci ovih usluga raditi na principima multidisciplinarnosti i takođe obavezno posjedovati licencu za rad koja je dokaz da pružalac usluge ima odgovarajuće prostorno-tehničke, kadrovske i stručne uslove za rad. Licenca za rad je neophodna i omogućiće da imamo standardizovane usluge, da se taj proces može pratiti i kontrolisati, i da permanentno stvaramo uslove za povećanje kvaliteta rada sa korisnicama, Resorno ministarstvo će koordinirati proces stvaranja pretpostavki formalno pravnog i programskog sadržaja za otvaranje Savjetovališta i svakako finansijski podržati rad ovih službi.“

Ministru pravde

1. FANA DELIJA, Centar za romske inicijative, Nikšić:

“ Da lice Ministarstvo pravde Crne Gore, nakon posljednjih preporuka GREVIO Komiteta kojima se ukazuje na neophodno usklađivanje zakonodavstva sa Istanbulskom konvencijom, naročito po pitanju prisilnog dječijeg braka, kao i analize zakonodavnog okvira zemalja u Regionu i Crne Gore, koju je uz pomoć eksperata krivičnopravne struke izradio Centar za romske inicijative (koju Vam u prilogu dostavljamo) razmotriti, analizirati i predložiti izmjene i dopune postojećeg krivičnog zakonodavstva Crne Gore, kojima će se sankcionisati svaka radnja ili ponašanje drugog lica kojom se zasniva vanbračna ili bračna zajednica maloljetnog lica po ugovoru ili uz novčanu nadoknadu tako što će propisati posebno krivično djelo kojim će se sankcionisati ovakve radnje ili postupci kojima su najviše pogođene mlade djevojke iz romske zajednice, kao i izmjenom pravnog termina u članu 444 KZCG – “sklapanje nedozvoljenog braka” koja predstavlja nedovoljno jasnu pravnu definiciju?“

Odgovor na pitanje dala je Marijana Laković – Drašković, generalna direktorica Direktorata za organizaciju pravosuđa, krivično zakonodavstvo i nadzor u Ministarstvu pravde::

„ Kao što Vam je poznato, Ministarstvo pravde je 2016. godine pristupilo izradi Predloga Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Crne Gore, koji je Skupština Crne Gore donijela na sjednici od 29. juna 2017. godine.

Donošenjem ovih izmjena imalo je za cilj usklađivanje sa preporukama Evropske komisije, preporukama relevantnih komiteta Savjeta Evrope i Ujedinjenih nacija, ali i otklanjanje pojedinih zakonskih neusklađenosti, dalje unaprjeđenje određenih postojećih rješenja i osavremenjivanje opšteg i posebnog dijela Krivičnog zakonika na osnovu dobre prakse drugih evropskih krivičnopravnih sistema.

Ministarstvo pravde punu pažnju posvećuje praćenju i unaprjeđenju krivičnog zakonodavstva, prije svega u dijelu njegove implementacije, ali i harmonizacije sa evropskim i međunarodnim standardima, kao preporukama relevantnih komiteta Savjeta Evrope i Ujedinjenih nacija.

U vezi sa konkretnim pitanjem Centra za romske inicijative da li će Ministarstvo pravde, razmotriti, analizirati i predložiti izmjene i dopune postojećeg Krivičnog zakonodavstva Crne Gore, kojima će se sankcionisati svaka radnja ili ponašanje drugog lica kojom se zasniva vanbračna ili bračna zajednica maloljetnog lica po ugovoru ili uz novčanu naknadu, ističemo sljedeće:

Članom 444 Krivičnog zakonika Crne Gore propisano je krivično djelo trgovine ljudima, a kao vid tog krivičnog djela inkriminisano je i sklapanje nedozvoljenog braka, pri čemu se na odgovarajući način propisuje vršenje krivičnog djela trgovine ljudima prema maloljetnom licu.

Krivična djela protiv braka i porodice propisana Glavom XIX Krivičnog zakonika Crne Gore, a konkretno čl. 214, 215 i 216 koji se odnose na krivična djela „Zaključenje ništavog braka“, „Omogućavanje zaključenja nedozvoljenog braka“ i „Vanbračna zajednica sa maloljetnikom“. Navedene odredbe KZCG u skladu su sa međunarodnom praksom i relevantnim međunarodnim standardima iz predmetne oblasti i na odgovarajući način štite sve kategorije lica u Crnoj Gori, pa tako i maloljetna lica RAE populacije u pogledu zaključenja ništavog braka, omogućavanja zaključenja nedozvoljenog braka kao i vanbračne zajednice sa maloljetnim licem.

Ovom prilikom želim da Vas upoznam da je u sklopu projekta EUROL II, angažovan ekspert koji radi na izradi Analize Krivičnog zakonika Crne Gore u dijelu koji se odnosi na raspon kazni i nezastarivosti krivičnog gonjenja.

Nakon završene predmetne Analize i ocjene stanja, Ministarstvo pravde će pristupiti izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Crne Gore. Tom prilikom će se sagledati i razmotriti preporuke GREVIO komiteta.“

2. DALIBORKA PEJOVIĆ, Ženska alijansa Demokratske partije socijalista :

„Kako je regulisan sistem kažnjavanja za porodično nasilje lica koja borave u Crnoj Gori a nijesu riješila svoj pravni status i ne posjeduju lična dokumenta?“

Odgovor na pitanje dala je Marijana Laković – Drašković, generalna direktorica Direktorata za organizaciju pravosuđa, krivično zakonodavstvo i nadzor u Ministarstvu pravde:

„Sprečavanje nasilja u porodici, zaštita žrtava i krivično gonjenje izvršilaca ovih krivičnih djela je jedan od značajnih zadataka Crne Gore. Cilj koji država želi postići je jednakost muškaraca i žena, jer je nasilje u porodici veoma često prouzrokovano nepostojanjem ove jednakosti. Nasilje u porodici je sankcionisano u Crnoj Gori kao prekršaj ili kao krivično djelo u zavisnosti od radnje koju izvršilac preduzima.

Za ukazati je da je Crna Gora donijela Zakon o zaštiti od nasilja u porodici koji je usklađen sa Istanbulskom konvencijom i koji propisuje prekršaje kao i sankcije za nasilje u porodici.

Osim toga, Ministarstvo pravde je 2016. godine pristupilo izradi Predloga Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Crne Gore, koji je Skupština Crne Gore donijela na sjednici od 29. juna 2017. godine. Izvršene su izmjene krivičnog djela nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici (član 220), pa je za osnovni oblik ovog djela, umjesto kazne zatvora do jedne godine, sada zapriječena strožija kazna i to kazna zatvora do dvije godine. Takođe, propisana je i strožija kazna u slučajevima kršenja mjere zaštite od nasilja u porodici koje odredi sud ili drugi državni organ na osnovu zakona pa je umjesto kazne zatvora do šest mjeseci, sada zapriječena kazna zatvora do jedne godine.

Propisi Crne Gore primjenjuju se na sve one koji žive ili privremeno ili trajno borave na njenoj teritoriji. U krivičnom pravu je opštepoznat teritorijalni princip, kao jedan od osnovnih principa, jer je interes svake države da na svojoj teritoriji osigura primjenu prava.

U Krivičnom zakoniku Crne Gore u članu 134 propisano je da krivično zakonodavstvo Crne Gore važi za svakog ko na njenoj teritoriji učini krivično djelo. Dakle, jasno je da svako ko na teritoriji Crne Gore izvrši krivično djelo nasilje u porodici ili u porodičnoj zajednici će biti sankcionisan u skladu sa nacionalnim zakonikom, bez obzira da li se radi o licu koje je državljanin ili još uvijek nije riješio svoj pravni status.

Osim toga i Zakonom o prekršajima propisan je teritorijalni princip važenja zakona, pa će se u slučaju kršenja Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, kazniti učinilac ako je prekršaj učinjen na teritoriji Crne Gore, bez obzira da li je učinilac državljanin ili ne.

Konačno, želim da pošaljem poruku da se u Crnoj Gori nasilje u porodici i nasilje nad ženama ne toleriše, jer Crna Gora ima mehanizme kojima može suzbiti nasilje u porodici kroz represivne mjere na način što će pokrenuti prekršajni ili krivični postupak i izreći kazne koje su efikasne i srazmjerne težini učinjenog djela.“

3. SANJA CRNIĆ, Pokret za promjene (DF):

„Pitanje se odnosi na statističke podatke u vezi donesenih presuda u crnogorskom pravosuđu u slučajevima mobinga na radu za ovih 6 godina od kada je Zakon o zabrani zlostavljanja na radu na snazi.

1. Koliki je ukupan broj prijavljenih, ukupan broj procesuiranih slučajeva mobinga, i koliki broj su prijavile žene?
2. Koliki broj procesuiranih prijavi je dovedeno do pravosnažnih presuda?
3. Od ukupnog broja pravosnažnih presuda koliko je u korist podnosioca prijava?
4. Od ukupnog broja pravosnažnih presuda u korist podnosioca prijava, koji se broj odnosi na žene, a koliki broj na muškarce podnosiocice?
5. Od ukupnog broja pravosnažnih presuda u korist podnosioca prijava, koji se broj odnosi na politički, a koliko je pravosnažnih presuda za ostale mobinge?
6. Koliko je optuženih proglašeno krivim i koliko među njima aktera vertikalnog mobinga tj. mobinaka na relaciji šef-podređeni?

Da li je još uvijek u Crnoj Gori neophodno imati vezu da bi se zaštitilo od mobinga?“

Odgovor na pitanje dala je Marijana Laković – Drašković, generalna direktorica Direktorata za organizaciju pravosuđa, krivično zakonodavstvo i nadzor u Ministarstvu pravde:

„Ministarstvo pravde je od Vrhovnog suda Crne Gore zatražilo dostavljanje podataka kako je traženo u Vašem pitanju.

U odnosu na dostavljene podatke, Vrhovni sud nas je obavijestio da je u naznačenom periodu ukupno primljeno 30 predmeta u kojima je bilo ukupno 34 lica. U navedenim predmetima, 18 podnosilaca tužbe je ženskog pola, a 16 podnosilaca je muškog pola.

U navedenim predmetima 16 presuda je pravosnažno. Od navedenih pravosnažnih presuda 6 presuda je donijeto u korist podnosilaca tužbe.

Od navedenih 6 presuda, 4 presuda je donijeto u korist podnosilaca tužbe ženskog roda, dok su 2 donijete u korist podnosilaca tužbe muškog roda. Sudsko poravnanje postignuto je u predmetima u kome je podnosilac tužbe ženskog roda.

Nema podataka da je u navedenim predmetima predmet spora bio politički mobing, kao ni da su pred sudovima vođeni krivični postupci zbog krivičnih djela protiv prava iz rada.

Kada je u pitanju prekršajna odgovornost pravnog lica i odgovornog lica u pravnom licu, državnom organu, organu državne uprave i organu lokalne samouprave, sudovi za prekršaje su imali ukupno u radu 3 predmeta u vezi člana 30 Zakona o zabrani zlostavljanja na radu.

U tim predmetima, vođeni su prekršajni postupci protiv tri okrivljena pravna lica i tri odgovorna lica u pravnim licima, koja su muškog pola. U jednom predmetu, pravno lice i odgovorno lice u pravnom licu su oglašeni krivim i izrečena im je novčana kazna u iznosu od 400,00 eura (pravnom licu je izrečena novčana kazna u iznosu od 300,00 eura, a odgovornom licu u iznosu od 100,00 eura). U dva predmeta odbačeni su zahtjevi za sudsko odlučivanje, jer su zahtjevi podnijeti od strane okrivljenih koji su prihvatili odgovornost shodno Zakonu o prekršajima Crne Gore.“

4. ILMIRA LIKA, FORCA:

„Kakvom ocjenjujete uspješnost besplatne pravne pomoći koje dobijaju žrtve nasilja u porodici i da li nam možete reći šta će Ministarstvo pravde učiniti da se ova podrška i dalje unaprijedi. Da li je prepoznavanje advokata koji rade u ženskim nevladinim organizacijama jedno od rješenja po Vama?“

Odgovor na pitanje dala je Marijana Laković – Drašković, generalna direktorica Direktorata za organizaciju pravosuđa, krivično zakonodavstvo i nadzor u Ministarstvu pravde:

„Donošenjem Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći, koji se primjenjuje od 1. januara 2012. godine, Crna Gora je stvorila normativni okvir koji obezbjeđuje da svi građani, bez obzira na njihovo imovno stanje, mogu ostvariti pravo na pravično suđenje, bez štete po nužno izdržavanje sebe i svoje porodice.

Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći značajno je unaprijeđen izmjenama iz 2015. godine kada je u skladu sa međunarodnim standardima, a obzirom na značaj zaštite žena i djece, a posebno kada su oni žrtve nasilja u porodici, pravo na besplatnu pravnu pomoć navedenim kategorijama lica omogućeno kao privilegovanim korisnicima ovog prava.

Ostvarivanje prava na besplatnu pravnu pomoć u skladu sa ovim zakonom ne ograničava pružanje pravne pomoći od strane službi, nevladinih organizacija i drugih organizacija, koje su obrazovane u skladu sa zakonom.

Na kvalitet pravne pomoći po službenoj dužnosti vodi računa organ pred kojim se vodi postupak u kojem je odobrena besplatna pravna pomoć. Ako je kvalitet pružene besplatne pravne pomoći očigledno nezadovoljavajući, ovaj organ upozoriće o tome nadležni organ i lice kome je odobrena besplatna pravna pomoć, a lice kome je odobrena besplatna pravna pomoć može podnijeti zahtjev za promjenu advokata ovlašćenog za pružanje besplatne pravne pomoći, o čemu će nadležni organ odlučiti u roku od osam dana od dana podnošenja zahtjeva. Ukoliko nadležni organ donese odluku o promjeni advokata ovlašćenog za pružanje besplatne pravne pomoći, podnijeeće Advokatskoj komori i predlog za brisanje advokata sa spiska advokata koji pružaju besplatnu pravnu pomoć.

Sprovedenje Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći prati Ministarstvo pravde, koje shodno Akcionom planu za pregovaračko poglavlje 23, u saradnji sa Vrhovnim sudom Crne Gore i Sudskim savjetom, od 2014. godine izrađuje Analizu odobrenih slučajeva besplatne pravne pomoći i potrebnih sredstava za finansiranje na godišnjem nivou za period 1. januar – 1. oktobar. Do sada je izrađeno pet godišnjih analiza.

Prema podacima iz navedenih analiza pred crnogorskim sudovima u prethodnih pet godina žrtve nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici i trgovine ljudima podnijele su ukupno 132 zahtjeva za odobravanje besplatne pravne pomoći (2014-16,2015-16,2016-28,2017-43,2018-29), od čega je usvojeno 123 zahtjeva (93%), dok je 9 zahtjeva odbijeno (7%). Dakle, primjetno je da se besplatna pravna pomoć žrtvama nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici i trgovine ljudima odobrava u najvećem broju slučajeva.

Razvijanje i unapređenje sistema besplatne pravne pomoći prepoznato je i kao strateška smjernica u važećoj Strategiji reforme pravosuđa 2014-2018. Pored izrade pomenutih analiza sprovedne su i značajne aktivnosti na jačanju ovog instituta među kojima se mogu izdvojiti:

- izrada brošura, info letaka i njihova distribucija na info pultovima u svim crnogorskim opštinama, u organizaciji Udruženja sudija Crne Gore i NVO „Centar za demokratsku tranziciju“;
- promocija instituta besplatne pravne pomoći od strane advokata u medijskim nastupima i neposredno u kontaktu sa građanima.

Nakon sedam godina implementacije ovog Zakona, sa sigurnošću se može konstatovati da sistem besplatne pravne pomoći funkcioniše i doprinosi ostvarivanju prava na pravično suđenje i jednak pristup sudu najranjivijih grupa. Ministarstvo pravde će i u buduće nastaviti na afirmaciji, unapređenju i praćenju implementacije ovog instituta kroz razvijanje adekvatnih mehanizama za praćenje kvaliteta pružanja besplatne pravne pomoći, pospješivanje saradnje između službi besplatne pravne pomoći i NVO koje se bave zaštitom ugroženih socijalnih kategorija, kao i izradu analiza u ovoj oblasti.“

Ministru unutrašnjih poslova

1. ANJA ADEMOVIĆ, Forum žena LPCG:

“Sve je češće slučajeva nasilja nad ženama i djevojčicama u javnosti, dok je svirepost počinitelaca sve veća, a agresivnost i bezumnost tih napada šokira i zabrinjava svakog građanina i građanku. Žene se posmatraju kao objekti koji služe za iskaljivanje svakog bijesa, mržnje i nezadovoljstva patrijahalnog društva i to uzima sve više maha. U tom smislu, ima li Ministarstvo evidenciju procesuiranja takvih slučajeva, stepen tretiranja slučajeva kao zločina iz mržnje – što i jesu, te dokle je Ministarstvo stiglo sa kreiranjem centralnog registra osoba koje su izvršioc i takvih zločina iz mržnje.

Liberalna partija želi da podsjeti i na to da je Crna Gora potpisnica Istanbulske konvencije koja Crnu Goru obavezuje na borbu protiv nasilja nad ženama i djevojčicama?”

Odgovor na pitanje dao je Mevludin Nuhodžić, ministar unutrašnjih poslova

„Ministarstvo unutrašnjih poslova/Uprava policije registruje i vodi evidenciju o svim prijavljenim i procesuiranim krivičnim djelima i prekršajima, samim tim i slučajevima nasilja u porodici i nasilja nad ženama. Nasilje u porodici, kao čin grubog psihičkog ili fizičkog tretiranja člana porodice, iako brutalno krši ljudska prava najbližih srodnika, po definiciji nije zločin iz mržnje. Zločini iz mržnje su krivična djela izvršena sa motivom predrasude, izvršena iz mržnje zbog određenih okolnosti (nacionalne ili etničke pripadnosti, pripadnosti rasi ili vjeroispovijesti, pola, seksualne orijentacije ili rodnog integriteta).

Kod nasilja u porodici predmet zaštite jeste porodica, a sam pojam nasilja u porodici odnosi se na bilo kojeg člana porodice, ne samo na žene. Kao što je poznato, kvalifikaciju događaja u svakom slučaju vrši nadležni tužilac, pa tako i u predmetima nasilja u porodici utvrđuje eventualno postojanje posebne okolnosti za odmjerenje kazne za krivično djelo učinjeno iz mržnje.

S obzrom na izraženu posvećenost i težnju da se nasilju u porodici i nasilju nad ženama pruži profesionalan otpor, u cilju povećanja efikasnosti i adekvatnog evidentiranja svih događaja koji su u vezi sa nasiljem u porodici, MUP/UP u saradnji sa Ministarstvom rada i socijalnog staranja, intenzivno priprema informatičku platformu za razmjenu podataka o ovom fenomenu.

Podaci koji će se razmjenjivati između Uprave policije i Centra za socijalni rad, a koji su u skladu sa Istanbulsom konvencijom, na sveobuhvatan način pružice sliku o prisutnosti ove pojave i principima na kojima se borba protiv ove vrste nasilja zasniva.

Raspoloživi podaci i statistika iz godine u godinu pokazuju veći broj prijave nasilja u porodici, što ukazuje na osviještenost kako žrtava, tako i okoline da njihovo povjerenje u institucije raste. Ova činjenica ohrabruje i nas da se još većim intenzitetom posvetimo sprječavanju nasilja, zaštiti žrtava, informisanju o njihovim pravima i, u krajnjem, o jasnom stavu Ministarstva unutrašnjih poslova da ćemo se punim kapacitetom boriti da nasilje u porodici smanjimo.

U 2017. godini registrovano je 200 krivičnih djela iz člana 220 Krivičnog zakonika CG – nasilje u porodici ili u porodičnoj zajednici i osam krivičnih djela koja se dovode u vezu sa nasiljem u porodici.

U istom periodu (2017.godina), izvršeno je 1392 prekršaja iz Zakona o zaštiti od nasilja u porodici.

Za prvih devet mjeseci ove godine, izvršeno je 193 krivičnih djela iz člana 220 KZCG i dvadeset krivičnih djela koja se dovode u vezu sa nasiljem u porodici; u istom periodu, izvršeno je 1270 prekršaja iz Zakona o zaštiti od nasilja u porodici.

Dakle, ovi podaci upravo ukazuju na pozitivne korake koje je, između ostalih, preduzelo i Ministarstvo unutrašnjih poslova na osnaživanju žrtava i cjelokupnog društva da nasilje treba prijaviti, a da će nasilnici biti procesuirani.

Shodno različitim istraživanjima i analizama istih, crnogorsko društvo nije ni manje, a ni više podložno fenomenu nasilja u porodici od bilo koje druge evropske sredine.

Zaista bi bilo pretenciozno govoriti o potpunoj eliminaciji nasilja u porodici, ali ono što možemo i čemu stremimo je profesionalan odgovor na svaki pojedinačan slučaj nasilja u porodici. U tom smislu, uvjeravam Vas da je Ministarstvo unutrašnjih poslova, nasilje u porodici postavilo kao prioritet u svojoj svakodnevnoj agendi.“

2.SANDA ZEJNILOVIĆ, DPS

„ Da li Ministarstvo unutrašnjih poslova prilikom izrade budžeta planira sredstva za redovnu obuku na radnom mjestu koja je obavezna i koja se zasniva na protokolima i smjernicama za interenciju u slučajevima svih oblika nasilja nad ženama i nasilja u porodici?“

Odgovor na pitanje dao je Mevludin Nuhodžić, ministar unutrašnjih poslova

„Ministarstvo unutrašnjih poslova prilikom izrade budžeta svake godine planira i predviđa posebnu stavku koja se odnosi na obuke svih policijskih službenika.

Godinama unazad, posebnu pažnju upravo posvećujemo obučavanju policijskih službenika koji rade na poslovima nasilja u porodici ili se u okviru svojih nadležnosti mogu susresti sa počiniocima ili žrtvama nasilja u porodici.

Pored policijskih inspektora specijalizovanih za rad na nasilju u porodici, pažnju posvećujemo edukaciji policijskih službenika svih struktura koji i posredno mogu doći u kontakt sa izvršiocima ili žrtvama nasilja u porodici. Shodno jačanju kapaciteta i razvoja Policije, samo u ovoj godini, u saradnji sa Policijskom akademijom, organizovane su tri obuke na ovu temu, koje je uspješno završilo 60 policijskih službenika.

Organizovana je i realizovana ekspertska misija u saradnji sa policijom Francuske, na temu nasilja u porodici i maloljetničke delinkvencije, putem koje je dodatno edukovano 18 policijskih inspektora.

Organizovan je Okugli sto na temu nasilja u porodici za policijske inspektore i predstavnike sudova za prekršaje, tužioce, ombudsmana i NVO (u saradnji sa Međunarodnim programom pomoći za obuku policije Ministarstva pravde SAD-ICITAP), a sve sa namjerom jačanja koordinacije i intersektorskog pristupa neminovnog i neophodnog za suzbijanje nasilja u porodici.

Kao rezultat prepoznate potrebe za kontinuiranom i naprednom edukacijom, Crna Gora učestvuje i u projektu švedske policije, kroz koji se pored policijskih službenika obučavaju profesionalci različitih institucija koje se bave nasiljem u porodici.

U saradnji sa različitim međunarodnim organizacijama u Crnoj Gori, koristi se prilika da se policijski službenici obučavaju i unaprjeđuju svoje vještine i znanje u zemlji i inostranstvu.

Svake godine, Ministarstvo unutrašnjih poslova/Uprava policije, na osnovu prethodno izvršene procjene potreba, kreira plan obuka za policijske službenike. Shodno tome, za narednu godinu predloženo je više tema iz oblasti nasilja u porodici, za koje smatramo da ih treba unaprijediti ili povećati broj obučanih službenika.

Cilj nam je da u narednom periodu edukujemo dovoljan broj policijskih službenika koji će u svakom momentu pružiti blagovremen i adekvatan odgovor na nasilje u porodici, čime potvrđujemo spremnost da se protiv nasilja u porodici borimo na odgovoran i profesionalan način.“

3.MIRJANA SPREMO JANČOVSKA, Demokratska narodna partija (DF)

„Početkom godine izjavili ste da će prioritet u radu MUP-a biti slučajevi nasilja nad ženama i djecom. Šta je do sada Vaše Ministarstvo, pored formiranja Operativnog tima, konkretno preduzelo u tom pravcu i koji razlog smatrate ključnim za ekspanziju nasilja u porodici u Crnoj Gori?“

Odgovor na pitanje dao je Mevludin Nuhodžić, ministar unutrašnjih poslova

„Raspoloživi podaci i statistika iz godine u godinu pokazuju veći broj prijava nasilja u porodici, što predstavlja rezultat drugačije percepcije kako žrtava, tako i okoline u odnosu na povjerenje u rad institucija, a rast broja registrovanih prijava ne ukazuje na to da je riječ o ekspanziji nasilja u porodici u Crnoj Gori.

Tekuću godinu u Ministarstvu unutrašnjih poslova možemo smatrati godinom uspjeha i prekretnicom u smislu postignutih rezultata. Uspjeh u radu na suzbijanju nasilja u porodici ne mjeri se samo brojem prijavljenih slučajeva, već adekvatnim i profesionalnim pristupom, posvećenom odnosu prema žrtvi i zakonskim principima na kojima taj pristup počiva.

Ministarstvo unutrašnjih poslova ove godine kontinuirano bilježi sasvim opravdane, ohrabrujuće i pozitivne kritike od strane nevladinog sektora, kao i od Savjeta za građansku kontrolu policije. Upravo

naglašavajući profesionalni pristup temi nasilja u porodici, Savjet akcentuje dosljednost Ministarstva unutrašnjih poslova da širi saradnju sa civilnim društvom, kao i da jača platformu za nacionalnu borbu protiv nasilja u porodici i nasilja nad ženama.

S tim ciljem, prepoznajući značaj borbe protiv fenomena nasilja u porodici i intencije da blagovremeno i proaktivno djelujemo, u februaru ove godine formirao sam Operativni tim za borbu protiv nasilja u porodici. Pored predstavnika Ministarstva unutrašnjih poslova i Uprave policije, Tim čine i predstavnici sudstva, tužilaštva, ministarstava, uključujući i Savjet za građansku kontrolu rada policije, kao i predstavnice pet specijalizovanih nevladinih organizacija, koje pružaju podršku žrtvama nasilja (Centar za ženska prava, Sigurna ženska kuća, SOS telefon Podgorica, SOS telefon Nikšić i Centar za romske inicijative).

Zadatak Tima je sagledavanje dosadašnje prakse i analiza konkretnih slučajeva, utvrđivanje daljih smjernica za postupanje i unaprjeđenje na planu prevencije i suzbijanja nasilja u porodici.

Tim funkcioniše na principu jačanja koordinacije i uspostavljanja jedinstvene prakse, a namjera je i da se targetiraju slabe karike u lancu postupajućih institucija i da svojim djelovanjem utiče i inicira promjene.

Od formiranja do danas, Operativni tim je proaktivnim djelovanjem inicirao više mjera koje su doprinijele opštem poboljšanju postojećeg stanja.

Na osnovu izvršenih analiza i uočenih problema u radu Uprave policije, Tim je dao instrukcije u vezi izricanja Naredbe za udaljenje iz stana i drugih prostorija za stanovanje, u vezi predlaganja zaštitnih mjera od strane policije, praćenja izvršenja istih i podnošenja zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka.

Rukovođeni dobrom praksom uspostavljenog modela „konferencija slučaja“, koju su do formiranja Tima, sprovodili predstavnici NVO, Savjeta za građansku kontrolu policije i CB Podgorica, navedeni model je uspostavljen na nacionalnom nivou. S tim u vezi, Operativni tim je razmatrao više od petnaest konkretnih, vrlo složenih i zahtjevnih slučajeva, u vezi kojih su nadležnim institucijama data uputstva i instruisan njihov dalji rad na predmetima.

Takođe, na osnovu uočenih propusta tokom izvještavanja javnosti, identifikovana je potreba za preciziranjem načina informisanja medija o predmetima koji imaju elemente nasilja nad ženama i nasilja u porodici od strane Uprave policije.

Kao ishod toga, u poslednjim mjesecima, uspostavljen je princip izvještavanja Uprave policije sa osobitim akcentom na zaštiti podataka o ličnosti i identifikovanju žrtava, kao i integriteta maloljetnih lica, žrtava nasilja u porodici, kao i žrtava seksualnog zlostavljanja.

Ministarstvo unutrašnjih poslova je, zajedno sa ostalim vladinim i nevladinim institucijama, 28. septembra ove godine potpisalo Novi Protokol o postupanju, prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici. Kao izuzetno važno i djelotvorno tijelo u sistemu zaštite od nasilja, Operativni tim je prepoznat u tekstu Protokola, kao instanca kojoj se mogu obratiti čak i multidisciplinarni timovi, ukoliko nijesu u mogućnosti da određeni slučaj uspješno riješe.

S obzirom da do sada policijski službenici nijesu na adekvatan način vršili procjenu bezbjednosnog rizika za žrtve nasilja u porodici, Operativni tim je naložio sveobuhvatnu i obaveznu procjenu rizika, od kojeg ishoda će zavisiti dalji koraci u postupanju.

Rezultati Operativnog tima će biti još vidljiviji u narednom periodu, kada započete aktivnosti dobiju svoj konačni ishod.

U cilju prevencije i podizanja svijesti šire javnosti, a u okviru aktivnosti povodom Dana unutrašnjih poslova – 02. oktobra, kreirani su i distribuirani flajeri sa osnovnim pojmovima i načinu prijavljivanja nasilja, kako od strane žrtava tako i od strane građana.

Na taj način se želi uticati na svijest zajednice o ulozi policije, važnosti prijavljivanja i pomoći žrtvama.

Kako je Crna Gora dobila preporuke GREVIO komiteta na I (prvi) nacionalni izvještaj o primjeni Istanbulske konvencije, to će naš cilj u narednom periodu biti usmjeren na predano razmatranje i realizaciju preporuka iz naše nadležnosti.

Nedavno je Ministarstvo unutrašnjih poslova potpisalo Memorandum o saradnji sa NVO „Roditelji“, čime se želi ukazati na značaj roditeljske uloge i odgovornosti i otvorenosti policije da radimo na prevenciji nasilja u porodici i nasilničkog ponašanja među mladima.

U korist navedenog, govori i činjenica da je Uprava policije jedna od institucija koja je sa Ministarstvom prosvjete formirala Komisiju radi definisanja mjera za suzbijanje vandalizma, sprječavanje nasilja i zaštite imovine obrazovno-vaspitnih ustanova. Shodno tome, Policija već realizuje aktivnosti edukacije u školama na temu vršnjačkog i drugih oblika nasilja i stvaranju kulture prevencije u ovoj oblasti.

Proaktivna strategija koju sprovodimo, ključna je za nastavak rasta povjerenja zajednice u policiju.“

Ministru za ljudska i manjinska prava

1. ANA VUKSANOVIĆ, HGI

„Na koji način Ministarstvo za ljudska i manjinska prava Crne Gore planira učinkovitije djelovati na političkom osnaživanju žena kako bi se što uspješnije uključile u političko društvene tokove naročito, borbu protiv diskriminacije i nasilja nad ženama?“

Odgovor na pitanje dao je Mehmed Zenka, ministar za ljudska i manjinska prava

„Uvažena g-đo Vuksanović,

Vlada Crne Gore vodi politiku baziranu na principima nediskriminacije i poštovanja ljudskih prava i to je iskazano kroz postojeći normativni i institucionalni okvir. Ravnopravnost žena i muškaraca neodvojivi je dio korpusa ljudskih prava i predstavlja ključni faktor reformskih procesa koji podrazumijevaju unaprjeđenje položaja žena u svim oblastima privatnog i javnog života.

Važeći zakoni u Crnoj Gori ne prave razliku između muškaraca i žena u ostvarivanju njihovih prava. Sva propisana prava i obaveze se odnose jednako i na muškarce i na žene. Međutim u praksi, žene najčešće nemaju jednak tretman i jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava kao i muškarci.

Čast mi je što danas u ime Ministarstva za ljudska i manjinska prava i u svoje imam priliku da govorim o sprovođenju politike rodne ravnopravnosti, koja je jedna od prioritetnih oblasti za punu demokratizaciju našeg društva.

Danas možemo reći da žene imaju sve više prilika za isticanjem na visokim pozicijama u političkom i javnom životu. Učešće žena u političkom odlučivanju na centralnom i lokalnom nivou, kao i menadžerskim pozicijama u javnom i privatnom sektoru jeste izuzetno važan aspekt i preduslov za uspostavljanje rodne ravnopravnosti.

Dodatni impuls ženskom političkom aktivizmu u Crnoj Gori danas predstavljaju i aktivnosti ženske političke mreže o kojima ste govorili. Predstavnice političkih partija ujedinile su se sa ciljem da poboljšaju položaj žena u politici i ekonomiji i eliminišu svaki oblik diskriminacije nad ženama.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava intenzivno učestvuje u donošenju i sprovođenju politika rodne ravnopravnosti, kroz partnerstvo sa državnim organima, nevladinim organizacijama koje se bave ljudskim pravima i pravima žena, političkim partijama, medijima i sindikatima, kao i kroz saradnju sa međunarodnim organizacijama.

Naše ministarstvo je jedan od glavnih institucionalnih mehanizama za ostvarivanje politike rodne ravnopravnosti. Namjera i cilj nam je, prije svega, da skrenemo pažnju crnogorskog društva na pravedniji i korektniji tretman pojma i uloge žene u našem društvu.

Osim veće zastupljenosti žena u svim sferama života i na svim nivoima, aktivnosti ovog resora usmjerene su ka većoj ekonomskoj emancipaciji žena, te prevenciji i zaštiti žena od nasilja. Kroz različite afirmativne mjere koje sprovodi Vlada i resorna ministarstva, djeluje se u pravcu postizanja faktičke rodne ravnopravnosti u svim onim oblastima gdje još uvijek imamo rodni disbalans.

Cijenim da je pitanje većeg učešća žena u javnom političkom životu jedan od glavnih činilaca stvaranja demokratskih odnosa u jednoj državi i pravi put za postizanje jednakih mogućnosti. Sa mjesta odlučivanja, žena je u prilici da utiče na ostvarivanje politike jednakosti i na faktore koji uzrokuju rodnu nejednakost.

Reforma izbornog sistema iz 2011 i 2014. godine pokazala se kao značajno sredstvo za povećanje ženskog političkog aktivizma. Kvote koje su uvedene kroz izbornu zakonodavstvo od 30% sa dvije dodatne mjere za sankcionisanje i pozicioniranje kandidata manje zastupljenog pola imale su značajan uticaj na

lokalne izbore 2014 i 2018, u pogledu povećanja žena u lokalnim parlamentima u prosjeku od 26 %. Neke opštine bilježe porast od preko 30%, a pozitivan primjer je Glavni grad Podgorica gdje trenutno imamo procenat od preko 35%.

Ohrabruje nas činjenica da u nacionalnom Parlamentu broj poslanica čini blizu 24% od ukupnog, što je najbolji dosadašnji rezultat u historiji crnogorskog parlamentarizma. Iako to još uvijek nije najviši standard, ipak je vrlo važan iskorak u političkoj participaciji žena u Crnoj Gori.

Dakle, statistika ukazuje na tendenciju rasta, ali je rodna ravnopravnost, posebno politička participacija žena i dalje zajednički izazov.

Treći Plan aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti 2017-2021 je zacrtao ostvarivanje cilja od 40% učešća žena u zakonodavnoj vlasti. Očekujem da će Radna grupa u Skupštini Crne Gore pristupiti unapređenju kvota koje su zacrtane, kako našim strateškim dokumentom, tako i međunarodnim standardom.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava će nastaviti da kroz edukacije, istraživanje i kampanje za različite ciljne grupe, aktivno zagovara veće učešće žena u političkom i javnom životu.

Na kraju, složićemo se da izazovi u postizanju rodne ravnopravnosti uključuju neohodnost sinergije između svih nacionalnih aktera za sprovođenje politike rodne ravnopravnosti u pravcu jačanja demokratskih vrijednosti, socijalne pravde, vladavine prava i zaštite ljudskih prava žena.“

Ministru rada i socijalnog staranja

1.RADOJKA KOPRIVICA, SD

„Koje specijalizovane usluge podrške su dostupne ženama žrtvama nasilja u Crnoj Gori? Da li su one besplatne i ko kontroliše i nadgleda rad pružaoca navedenih usluga? Da li ste planirali da u narednoj godini proširite mrežu podrške za žene žrtve nasilja?“

Odgovor na pitanje dala je Vukica Jelić, državna sekretarka Ministarstva rada i socijalnog staranja

„U vezi sa postavljenim pitanjem ističemo da Istanbulska konvencija prepoznaje više specijalizovanih usluga podrške, a to su SOS linije koje su dostupne 24 sata, 7 dana u nedjelji, bezbjedna skloništa/sigurne kuće za žrtve, krizni centri za žrtve silovanja, prikupljanje forenzičkih medicinskih dokaza u slučajevima silovanja i drugih oblika seksualnog nasilja, kratkoročno i dugoročno psihološko savjetovanje, savjetovanje u cilju prevazilaženja traume nasilja, pravna pomoć i savjetovanje, zastupanje pred pravosudnim organima, kao i specifične usluge za djecu koja su žrtve ili svjedoci nasilja.

Ovim putem ističemo da nacionalni SOS telefon koji vodi NVO SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja Nikšić, ispunjava standarde Istanbulske konvencije. SOS telefon je dostupan 24/7, besplatan, pruža podršku u skladu sa feminističkim pristupom razumijevanju nasilja, dobro je umrežen sa drugim pružaocima usluga i institucijama državnog sistema, javno je promovisan, a pruža uslugu i na albanskom jeziku, pored crnogorskog, što dodatno povećava njegovu dostupnost svim potencijalnim žrtvama. Ministarstvo rada i socijalnog staranja, uz tehničku podršku UNDP-a u Crnoj Gori finansira rad ove nacionalne linije, za koju je izdvojeno oko 40.000 eura u 2018. godini.

Takođe, u toku je izrada Analize prioriternih usluga podrške za žrtve nasilja nad ženama i nasilja u porodici, u skladu sa Istanbulskom konvencijom i glavni cilj je utvrđivanje prioriteta u uspostavljanju i razvoju konkretnih specijalizovanih usluga podrške žrtvama nasilja nad ženama i rodno zasnovanog nasilja u Crnoj Gori, te da pruži preporuke za njihovo unaprijeđenje ili uspostavljanje u skladu sa standardima Istanbulske konvencije.

Analiza će obuhvatiti preporuke za brojne institucije koje se bave nasiljem nad ženama i nasiljem u porodici koje usluge treba razvijati, a koje postojeće treba unaprijediti.

Važno je napomenuti da su za pružanje ovih usluga nadležne brojne institucije među kojima su Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Ministarstvo zdravlja i Ministarstvo unutrašnjih poslova.

Shodno Strategiji zaštite od nasilja u porodici 2016-2020, početkom iduće godine, počinje izrada dva programa. Program unapređenja servisa opšte podrške u skladu sa Istanbulskom konvencijom i program unapređenja specijalizovanih usluga podrške žrtvama nasilja u skladu sa Istanbulskom

konvencijom i preporukama studije Savjeta Evrope o minimalnim standardima za specijalizovane servise. Nakon donošenja ova dva programa slijedi implementacija shodno Akcionom planu iz Strategije zaštite od nasilja u porodici 2016-2020.

Takođe, uvažavajući preporuke Istanbulske konvencije, stvaramo uslove da specijalizovane usluge podrške pružaju nevladine organizacije koje imaju odgovarajuće iskustvo iz ove oblasti. U ovom smislu naglašavamo da je Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti propisan postupak licenciranja svih pružalaca usluga u sistemu socijalne i dječje zaštite.

Razlog uvođenja licenci je standardizacija usluga, kontrola i permanentno povećanje kvaliteta usluge podrške žrtvama porodičnog nasilja. Država će finansijski podržati pravna i fizička lica i organizacije koje ispunjavaju minimum standarda i koje imaju licencu za pružanje pomenutih specijalizovanih usluga. Svaka žrtva porodičnog nasilja ili žena žrtva nasilja može sama odabrati kojoj instituciji, fizičkom licu ili NVO želi da se obrati u slučaju nasilja. U toku je postupak licenciranja NVO koje će moći da pružaju specijalizovane usluge podrške žrtvama nasilja.

Takođe, Ministarstvo je prepoznalo zaštitu od nasilja nad ženama i nasilja u porodici kao prioritetnu oblast za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija u 2019. godini i opredijelila značajan iznos sredstava za njihovu realizaciju.

Ovim putem želim da naglasim da će Crna Gora učiniti sve kako bi na što bolji način implementirala Istanbulsku konvenciju i odgovorila na sve izazove koje ona nosi.“

2. ANA NIKOLIĆ, DPS

„Kojim zakonskim i institucionalnim mjerama obezbijediti ekonomsko jačanje žena u Crnoj Gori kojima bi se preduprijedila njihova inferiorna uloga kao jedan od uzroka koji dovode do neopravdanog trpljenja porodičnog i drugog nasilja?“

Odgovor na pitanje dala je Vukica Jelić, državna sekretarka Ministarstva rada i socijalnog staranja

„U agendi Vladine politike, u skladu sa obavezama i postizanjem standarda EU po pitanju rodne ravnopravnosti, tri su prioritetne oblasti u fokusu: politička participacija žena, borba protiv nasilja nad ženama i ekonomsko snaženje žena.

Ustavom Crne Gore, utvrđeno je da su svi/e građani/ke pred Zakonom jednaki/e bez obzira na bilo kakvu posebnost ili lično svojstvo i da država jemči ravnopravnost žene i muškarca i razvija politiku jednakih mogućnosti. Ova garancija razrađena je posebno Zakonom o rodnoj ravnopravnosti.

Dodatno u strateškim dokumentima koje je usvojila Vlada Crne Gore, prepoznate su aktivnosti koje će doprinijeti približavanju standardima koje propisuje EU. Tu se prije svega misli na Plan aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori – PAPRR.

Kada su u pitanju institucionalni mehanizmi za postizanje rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori postoje tri, i to: Odbor za postizanje rodne ravnopravnosti Skupštine Crne Gore, Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti pri Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i Zaštitnik/ca ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Kada je u pitanju jedna od tri prioritetne oblasti koje se odnose na rodnu ravnopravnost – ekonomsko osnaživanje žena, usvojeni zakonodavni i strateški okvir sadrži mjere i aktivnosti koje treba da podrže ekonomski položaj žena u društvu. Tu se misli na:

- Zakon o rodnoj ravnopravnosti;
- Strategija za suzbijanje siromaštva i socijalne isključenosti;
- Nacionalna strategija zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa;
- Strategija razvoja malih i srednjih preduzeća;
- Strategija razvoja ženskog preduzetništva;
- Strategija podsticanja konkurentnosti na mikro nivou;
- Plan aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori.

Opšta je ocjena da je normativni i strateški okvir koji uređuje i podstiče žensko preduzetništvo dobar, ali da bi njegova kvalitetnija i dosljednija implementacija od strane svih institucija u značajnoj mjeri pomogla žensko preduzetništvo u Crnoj Gori.

Sa aspekta Ministarstva rada i socijalnog staranja doprinos ekonomskom osnaživanju žena može se sagledati kroz zakonska i strateška rješenja koja uređuju tržišta rada.

Zakonska rješenja kojim se uređuje oblast radnih odnosa – Zakon o radu i Zakon o zaštiti i zdravlju na radu ravnopravno tretira sve zaposlene, što znači da muškarci i žene imaju ista prava iz rada i po osnovu rada. To znači da se garantuje jednaka zarada za isti rad ili rad iste vrijednosti koji ostvaruje kod poslodavaca.

Poseban aspekt zaštite zaposlenih je utvrđivanje roditeljskog odsustva, i muškaraca i žena. Tako da:

- Zaposleni za vrijeme korišćenja roditeljskog odsustva ima pravo na posebnu zaštitu;
- Roditeljsko odsustvo se može koristiti u trajanju do 365 dana od dana rođenja djeteta;
- Zaposlene žene koje otpočnu da rade prije isteka porodiljskog odsustva, imaju pravo da pored prava na dnevni odmor koriste i pauzu u trajanju od 90 minuta radi dojenja djeteta;
- Pravo na naknadu zarade u visini zarade koju bi ostvarila da radi, u skladu sa zakonom i kolektivnim ugovorom za vrijeme roditeljskog odsustva;
- Pravo na povratak na isto radno mjesto ili na odgovarajuće radno mjesto sa najmanje istom zaradom;
- Pravo na produženje ugovora o radu na određeno vrijeme za vrijeme korišćenja prava na porodiljsko odnosno roditeljsko odsustvo.

Posebna zaštita žena ogleda se u zaštiti prava majki i trudnica, uključujući i garancije

Zaposlenja. Između ostalog:

- Zaposlena žena može da otpočne porodiljsko odsustvo 45 dana, a obavezno 28 dana prije porođaja;
- Pravo da bude raspoređena na druge poslove ako to u interesu očuvanja njenog zdravlja ili zdravlja njenog djeteta, na osnovu nalaza i preporuke nadležnog doktora medicine;
- Zaposlena žena za vrijeme trudnoće i žena koja ima dijete mlađe od tri godine života ne može raditi duže od punog radnog vremena, niti noću, izuzetno zaposlena žena koja ima dijete starije od dvije godine života može raditi noću, samo ako pisanom izjavom pristane na takav rad;
- Zaposlena žena za vrijeme privremenog rasporeda na druge poslove ima pravo na zaradu radnog mjesta na koje je radila prije raspoređivanja;
- Jedan od roditelja koji ima dijete sa težim smetnjama u razvoju, kao i samohrani roditelj koji ima dijete mlađe od sedam godina života može da radi duže od punog radnog vremena, odnosno noću, samo na osnovu pisanog pristanka.

Novine u Predlogu zakona o radu odnose se na davanje ženama jednog slobodnog dana za korišćenje prenatalno pregleda. Takođe, dužina obaveznog porodiljskog odsustva sada će iznositi 98 dana, od kojih 28 prije porođaja, a 70 nakon porođaja

Shodno zakonu o zaštiti i zdravlju na radu poslodavac je dužan da, obezbijedi posebnu zaštitu i zdravlje na radu zaposlenih žena za vrijeme trudnoće, lica mlađih od 18 godina života, kao i lica sa invaliditetom.

Na evidenciji nezaposlenih sredinom novembra tekuće godine 25.449 nezaposlenih su žene ili oko 59%. Stoga, aktivnosti koje se sprovode kroz mjere aktivne politike zapošljavanja posebno sagledavaju ovaj aspekt.

Jedna od preporuka EU kada je u pitanju tržište rada je, da se smanje destimulansi za rad kroz osnaživanje veze između aktivnih mjera zapošljavanja i socijalne pomoći, kako bi se unaprijedilo učešće na tržištu rada dugoročno nezaposlenih, žena i mladih.

Zakonom o zapošljavanju i ostvarivanju prava iz osiguranja od nezaposlenosti, propisane su mjere aktivne politike zapošljavanja koje se realizuju kroz programe:

- osposobljavanje za samostalan rad;
- podršku samozapošljavanju;
- subveznije za zapošljavanje;
- obrazovanje i osposobljavanje odraslih;
- profesionalna rehabilitacija teže zapošljivih lica;
- javni radovi;

-osposobljavanje za rad kod poslodavaca.

U ovom trenutku, programi aktivne politike zapošljavanja realizuju se za 3.649 nezaposlenih lica. U ukupnom broju učesnika programa aktivne politike zapošljavanja lica ženskog pola učestvuju sa 64,1%.

Odgovornost društva a posebno donosioca odluke je da razvijemo i sprovedemo politike koje će ohrabriti žene da se obrazuju, permanentno edukuju, bave preduzetništvom, rade i u punom kapacitetu učestvuju u životu naše zajednice. Takođe, odlučujući faktori za ekonomsko osnaživanje žena je ambijent u kome žena ima podršku da uskladi porodični život, sa posebnim obavezama, ima punu zaštitu. Naš cilj jeste dostizanje društva jednakih šansi, i u narednom periodu ostajemo posvećeni unapređenju rodne ravnopravnosti kroz ekonomsko osnaživanje žena, jer to znači korak naprijed ka stvaranju društva koje je socijalno i ekonomski prosperitetno i koje pruža jednake mogućnosti za sve.

Naš cilj jeste dostizanje društva jednakih šansi, i u narednom periodu ostajemo posvećeni unapređenju rodne ravnopravnosti kroz ekonomsko osnaživanje žena, jer to znači korak naprijed ka stvaranju društva koje je socijalno i ekonomski prosperitetno i koje pruža jednake mogućnosti za sve.“

3.KENANA STRUJIC (pitanje postavila Amela Babačić)

„Da li postoji neki protokol kojim se utvrđuje rad sa počiniocima nasilja u porodici“

Odgovor na pitanje dala je Vukica Jelić, državna sekretarka Ministarstva rada i socijalnog staranja „Crna Gora je donijela Zakon o zaštiti od nasilja u porodici 2011. godine. Zakon prepoznaje zaštitne mjere koje se izriču radi sprječavanja i suzbijanja nasilja, otklanjanja posljedica učinjenog nasilja i preduzimanja efikasnih mjera prevaspitanja člana porodice koji je učinio nasilje i otklanjanja okolnosti koje pogoduju ili podstiču vršenje novog nasilja.

Zaštitne mjere prema pomenutom Zakonu su udaljenje iz stana ili drugog stambenog prostora, zabrana približavanja, zabrana uznemiravanja i uhođenja, obavezno liječenje od zavisnosti i obavezno liječenje od zavisnosti i obavezni psihosocijalni tretman.

Za sprovođenje ovih zaštitnih mjera zadužene su sve institucije prepoznate Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici.

Ističemo da je Ministarstvo rada i socijalnog staranja 2013. godine donijelo Pravilnik o bližem načinu određivanja i sprovođenja zaštitne mjere obaveznog psihosocijalnog tretmana. Obavezni psihosocijalni tretman može se izreći učiniocu nasilja radi otklanjanja nasilničkog ponašanja i prevaspitanja ili ako postoji opasnost da ponovo učini nasilje.

Zaštitna mjera, koju izriče sud, sprovodi se u zdravstvenoj ustanovi koja je obuhvaćena mrežom zdravstvenih ustanova, koja se nalazi u mjestu prebivališta, odnosno boravišta ili koja je najbliža mjestu prebivališta, odnosno boravišta učinioca nasilja u porodici.

Za svakog počinioca nasilja u porodici izrađuje se individualni plan određivanja i sprovođenja zaštitne mjere i njega sačinjava zdravstvena ustanova u kojoj se sprovodi psihosocijalni tretman, u skladu sa načelima kliničke prakse.

Nadležni organ zdravstvene ustanove obrazuje stručni tim za sprovođenje zaštitne mjere koji je edukovan za sprovođenje te mjere i čine ga doktor specijalista iz oblasti psihijatrije, psiholog, socijalni radnik i medicinska sestra.

Ukoliko stručni tim procijeni da je tokom sprovođenja zaštitne mjere potrebno prisustvo žrtve nasilja ona može biti uključena u psihosocijalni tretman samo uz njen pristanak.

U sprovedenom psihosocijalnom tretmanu, kao i o činjenici da počinioc nasilja ne prisustvuje psihosocijalnom tretmanu mora se obavijestiti kako sud, tako i nadležni centar za socijalni rad.

Za sprovođenje zaštitne mjere psihosocijalnog tretmana zaduženo je Ministarstvo zdravlja.“

Ministru poljoprivrede i ruralnog razvoja

1. AIDA PETROVIĆ, Crnogorski ženski lobi

„Poštovani ministre Simoviću, prepoznajući veliku ulogu i doprinos žena na seoskom području za unapređenje porodice i sredine u kojoj žive kao i u razvoju preduzetništva i poljoprivrede pitam: Da li je Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja u dosadašnjoj implementaciji različitih projekata, posebno IPARD program na seoskom području prepoznalo potrebu za realizaciju rodnih politika kako bi se status žena na seoskom području unaprijedio u svakom pogledu?“

Odgovor na pitanje dao je Miloš Kusovac, savjetnik za programiranje u Direkciji za programiranje u Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja:

„Poštovana gospođo Petrović. Prije svega želim da Vas se zahvalim na pitanju. Uloga žene u savremenom crnogorskom društvu a posebno onih žena koje žive u ruralnim sredinama je tema koja zaslužuje da se o njoj diskutuje na svim nivoima. Iako formalno u većini slučajeva žene nisu nosioci poljoprivrednih gazdinstava svjesni smo da žene osim porodičnih obaveza imaju i veliki broj obaveza na samom gazdinstvu.

Ako gledamo statistički od ukupnog broja registrovanih gazdinstava, njih 9.427, žene se kao nosioci gazdinstava javljaju u 12,6% slučajeva ili na 1.186 gazdinstava. Politika Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja je, ne samo da se da podrška 15-og oktobra kada se obilježava Međunarodni dan žena sa sela, nego kroz svoje programe podrške, o čemu ste i pisali, dodjeli dodatnu podršku ženama koje su nosioci gazdinstava i tako ih dodatno osnaži.

Kroz realizaciju projekta IPARD like čiji je cilj modernizacija proizvodnje i jačanje proizvodne konkurentnosti, povećanje produktivnosti gazdinstva, smanjenje proizvodnih troškova, dostizanje EU standarda na polju zaštite životne sredine, javnog zdravlja, zdravlja životinja i biljaka, dobrobiti životinja, povećanje kvaliteta proizvoda, higijene i bezbjednosti hrane, poboljšanje konkurentnosti porodičnih gazdinstava, uvođenje novih tehnologija i inovacija, i otvaranje novih tržišnih mogućnosti, poboljšanje kvaliteta i sl, prilikom rangiranja aplikacija dodatni bodovi su se dodjeljivali aplikacijama čiji su nosioci gazdinstva žene.

U okviru projekta IPARD like 1 u 2016. i 2017. godini realizovano je ukupno 35 projekata, gdje su žene nosioci gazdinstva, odnosno 10,09% u odnosu na ukupan broj realizovanih investicija (347 investicija je ukupno realizovano). Ukupna vrijednost investicija za ove projekte iznosi 1,155,640.52 EUR, dok je isplaćena bespovratna podrška u iznosu od 575,469,20 EUR. Kada je riječ o pravnim licima koji se bave primarnom poljoprivrednom proizvodnjom realizovano je 7 projekata gdje su žene izvršni direktori. Ukupna vrijednost investicija za ove projekte iznosi 368,150.80 EUR, dok je isplaćena bespovratna podrška u iznosu od 154,685.22 EUR.

U okviru IPARD like 2 projekta ukupno je ugovoreno 17 projekata u kojima su žene izvršni direktori ili nosioci gazdinstva. Ukupan iznos ovih investicija je 2,121,622.86 EUR, dok je ukupni iznos potencijalne podrške 1,019,562.47 EUR.

Programom razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Crne Gore u okviru IPARD II 2014-2020 (IPARD II program), u okviru mjere 1 – Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava, prilikom rangiranja projekata za investicije na gazdinstvima u kojima su žene nosioci gazdinstava dobijaju 15 bodova, dok u okviru mjere 7 – Diverzifikacija gazdinstava i razvoj poslovanja, ukoliko su žene nosioci gazdinstva dobijaju 20 bodova.

Kroz objavljeni poziv za Mjeru 1 IPRD programa Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava, apliciralo je ukupno 69 žena koje su nosioci poljoprivrednih gazdinstava, što predstavlja 19,77% od ukupnog broja. Ukupni iznos zahtijevanih investicija iznosi 5.074.263,66 EUR, dok je iznos zahtijevane podrške 2.388.035,89 EUR.

Kroz objavljeni poziv za Mjeru 3 IPARD programa investicije u fizički kapital vezano za preradu, apliciralo je 9 preduzeća u kojima su žene izvršni direktori, što predstavlja 20% od ukupnog broja. Ukupan iznos zahtijevanih investicija iznosi 5.036.109,83 EUR.

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja prepoznaje ulogu žene u ruralnim područjima, te je na indirektni način opredijelio veći nivo podrške kroz pojedine nacionalne Javne pozive koji za rezultat imaju

nabavku opreme za primarnu proizvodnju i preradu poljoprivrednih proizvoda, koju tradicionalno obavljaju žene. Ovim Javnim pozivima se podržava nabavka opreme za mužu čime se smanjuje fizički napor seoskih žena, dok je podrškom adaptacije objekata za preradu proizvoda i nabavkom opreme za preradu nastojano da se olakša održavanje higijene prostora i finalnog proizvoda uz smanjene fizičkog napora žena.

Smatramo da zajedno možemo više da uradimo na unaprijeđenju statusa žena na seoskom području i otvoreni smo u okviru svojih kapaciteta da pokrenemo aktivnosti kako bi se status žena na seoskom/ruralnom području unaprijedio.“

**

Nakon dobijenih odgovora na postavljena pitanja prisutnima se obratila potpredsjednica Opštine Herceg Novi mr Danijela Đurović.

Predsjednica Odbora za rodnu ravnopravnost, Nada Drobnjak, zaključujući Deveto zasijedanje Ženskog parlamenta saopštila je da su potrebna djela kojima se nasilje nad ženama i nasilje u porodici mjerljivo smanjuje i prestaje da bude prijetnja ženama i dio života mnogih porodica, te da će Odbor za rodnu ravnopravnost u narednom periodu ovom problemu posvetiti dužnu pažnju.

Sjednica je završena u 14 sati i 20 minuta.

SEKRETARKA ODBORA
Snežana Grupković,s.r.

PREDSJEDNICA ODBORA
Nada Drobnjak,s.r.